

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради університету
*«24» червня 2021 року,
протокол № 14.*

Ректор, голова вченої ради
університету, доктор юридичних
наук, професор

_____ Олег ОМЕЛЬЧУК
(підпис) (ім'я, прізвище)

«24» червня 2021 року

М.П.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ В ТУРИЗМІ»
для підготовки на першому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 242 Туризм
галузі знань 24 Сфера обслуговування**

м. Хмельницький
2021

РОЗРОБНИК:

Доцентка кафедри математики, статистики та інформаційних технологій, кандидатка економічних наук, доцентка
«27» травня 2021 року

_____ Інна ЧАЙКОВСЬКА

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри математики, статистики та інформаційних технологій
«27» травня 2021 року, протокол № 10.

Завідувач кафедри,
доктор економічних наук, професор
«27» травня 2021 року

_____ Роман КУЛИНИЧ

Деканеса факультету управління та економіки,
кандидатка економічних наук, доцентка
«27» травня 2021 року

_____ Тетяна ТЕРЕЩЕНКО

ПОГОДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
«22» червня 2021 року, протокол № 9.

Перша проректорка, голова методичної ради університету, кандидатка наук з державного управління, доцентка
«22» червня 2021 року

_____ Ірина КОВТУН

ЗМІСТ

	Стор.
1. Опис навчальної дисципліни	– 3
2. Заплановані результати навчання	– 4
3. Програма навчальної дисципліни	– 6
4. Структура вивчення навчальної дисципліни	– 7
4.1. Тематичний план навчальної дисципліни	– 7
4.2. Аудиторні заняття	– 8
4.3. Самостійна робота студентів	– 8
5. Методи навчання та контролю	– 8
6. Схема нарахування балів	– 8
7. Рекомендовані джерела	– 9
7.1. Основні джерела	– 9
7.2. Допоміжні джерела	– 9
8. Інформаційні ресурси в Інтернеті	– 10
1. Опис навчальної дисципліни	
1. Шифр і назва галузі знань	– 24 Сфера обслуговування
2. Код і назва спеціальності	– 242 Туризм
3. Назва спеціалізації	– -
4. Назва дисципліни	– Ризик-менеджмент в туризмі
5. Тип дисципліни	– вибіркова
6. Код дисципліни	– ППВ 7.8.
7. Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	– перший
8. Ступінь вищої освіти, що здобувається	– бакалавр
9. Курс / рік навчання	– четвертий
10. Семестр	– восьмий
11. Обсяг вивчення дисципліни:	
1) загальний обсяг (кредитів ЄКТС / годин)	– 4,0 / 120
2) денна форма навчання:	
аудиторні заняття (годин)	– 36
% від загального обсягу	– 30
лекційні заняття (годин)	– 18
% від обсягу аудиторних годин	– 50
практичні заняття (годин)	– 18
% від обсягу аудиторних годин	– 50
самостійна робота (годин)	– 84
% від загального обсягу	– 70
тижневих годин:	
аудиторних занять	– 6
самостійної роботи	– 14
3) заочна форма навчання:	
аудиторні заняття (годин)	– -
% від загального обсягу	– -
лекційні заняття (годин)	– -
% від обсягу аудиторних годин	– -
семінарські заняття (годин)	– -
% від обсягу аудиторних годин	– -

самостійна робота (годин)	–	–
% від загального обсягу тижневих годин:	–	–
аудиторних занять	–	–
самостійної роботи	–	–
12. Форма семестрового контролю	–	залік
13. Місце дисципліни в логічній схемі:		
1) попередні дисципліни	–	ЗПО 10. Безпека в туризмі, ЗПВ 1.3. Екологічна свідомість та відповідальність туристичного бізнесу, ППО 12.1. Менеджмент в туризмі, ППВ 2.1. Статистика, ППВ 2.2. Економетрія, ППВ 2.3. Статистичне прогнозування та моделювання, ППВ 4.6. Розрахунки та платежі в туризмі, ППВ 5.1. Інформаційні технології в туризмі, ППВ 5.7. Управління проєктами в туризмі, ППВ 5.8. Інноваційний та проєктний менеджмент в туризмі, ППВ 5.9. Планування та організація туристичного бізнесу, ППВ 6.3. Тайм-менеджмент
2) супутні дисципліни	–	не передбачено
3) наступні дисципліни	–	не передбачено
14. Мова вивчення дисципліни	–	українська.

Програмні компетентності, які здобуваються під час вивчення навчальної дисципліни

Загальні компетентності

K03. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

K05. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

K07. Здатність працювати в міжнародному контексті.

Спеціальні компетентності

K20. Розуміння процесів організації туристичних подорожей і комплексного туристичного обслуговування (готельного, ресторанного, транспортного, екскурсійного, рекреаційного).

K21. Здатність розробляти, просувати, реалізовувати та організовувати споживання туристичного продукту.

K23. Здатність забезпечувати безпеку туристів у звичайних та складних форс-мажорних обставинах.

2. Заплановані результати навчання

ПР02. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук.

ПР06. Застосовувати у практичній діяльності принципи і методи організації та технології обслуговування туристів.

ПР07. Розробляти, просувати та реалізовувати туристичний продукт.

ПР08. Ідентифікувати туристичну документацію та вміти правильно нею користуватися.

ПР09. Організовувати процес обслуговування споживачів туристичних послуг на основі використання сучасних інформаційних, комунікаційних і сервісних технологій та дотримання стандартів якості і норм безпеки.

ПР10. Розуміти принципи, процеси і технології організації роботи суб'єкта туристичного бізнесу та окремих його підсистем (адміністративно-управлінська, соціально-психологічна, економічна, техніко-технологічна).

ПР18. Адекватно оцінювати свої знання і застосовувати їх в різних професійних ситуаціях.

ПР20. Виявляти проблемні ситуації і пропонувати шляхи їх розв'язання, в тому числі на місцевому, регіональному та державному рівнях управління.

ПР21. Приймати обґрунтовані рішення та нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності.

ПР22. Професійно виконувати завдання в невизначених та екстремальних ситуаціях.

Після завершення вивчення дисципліни здобувач повинен продемонструвати такі результати навчання:
1. Знання (здатність запам'ятовувати або відтворювати факти (терміни, конкретні факти, методи і процедури, основні поняття, правила і принципи, цілісні теорії тощо)
1.1) називати сутність ризику, його функції;
1.2) визначати об'єкт, суб'єкт та джерело ризику;
1.3) визначати причини виникнення невизначеності;
1.4) називати основні властивості ризику;
1.5) визначати сутність та характер ризику коливання валюти;
1.6) визначати сутність та особливості інвестиційних ризиків.
2. Розуміння (здатність розуміти та інтерпретувати вивчене, уміння пояснити факти, правила, принципи; перетворювати словесний матеріал у, наприклад, математичні вирази; прогнозувати майбутні наслідки на основі отриманих знань)
2.1) пояснювати стратегію ризик-менеджменту;
2.2) пояснювати особливості ризик-менеджменту в індустрії туризму;
3. Застосування знань (здатність використовувати вивчений матеріал у нових ситуаціях (наприклад, застосувати ідеї та концепції для розв'язання конкретних задач)
3.1) застосовувати експертний метод оцінювання ризиків в туризмі;
3.2) застосовувати статистичний метод оцінювання ризиків в туризмі;
3.3) застосовувати метод побудови дерева рішень для оцінювання ризиків в туризмі;
3.4) застосовувати метод аналогій для оцінювання ризиків в туризмі;
3.5) застосовувати теорію ігор для оцінювання ризиків в туризмі;
3.6) використовувати імітаційне моделювання для оцінювання ризиків в туризмі;
3.7) використовувати методи прогнозування для оцінювання ризиків в туризмі;
4. Аналіз (здатність розбивати інформацію на компоненти, розуміти їх взаємозв'язки та організаційну структуру, бачити помилки й огріхи в логіці міркувань, різницю між фактами і наслідками, оцінювати значимість даних)
4.1) порівнювати різні види ризиків туристичного підприємства;
4.2) порівнювати різні методи кількісної оцінки ризиків в туризмі;
4.3) порівнювати способи та методи мінімізації ризиків в туризмі;
5. Синтез (здатність поєднувати частини разом, щоб одержати ціле з новою системною властивістю)
5.1) аргументувати необхідність комплексного застосування різних методів кількісної оцінки ризиків в туризмі;
5.2) аргументувати необхідність комплексного застосування різних методів мінімізації ризиків в індустрії туризму;

6. Оцінювання <i>(здатність оцінювати важливість матеріалу для конкретної цілі)</i>	
6.1)	робити висновок стосовно доцільності застосування відповідного методу кількісної оцінки ризиків в туризмі;
6.2)	аргументувати необхідність використання відповідного методу мінімізації ризиків в туризмі;
6.3)	порівнювати різні види ризиків туристичного підприємства;
6.4)	порівнювати різні способи та методи мінімізації ризиків в туризмі;
7. Створення (творчість) <i>(здатність до створення нового культурного продукту, творчості в умовах багатовимірності та альтернативності сучасної культури)</i>	
7.1)	створювати алгоритм дій для управління ризиками в туризмі на основі отриманої оцінки ризику;
7.2)	створювати прогноз розвитку подій у туризмі з метою прийняття обґрунтованого управлінського рішення;
7.3)	створювати карту ризиків.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Умови невизначеності і ризику роботи організації

Поняття ризику. Об'єкт ризику. Суб'єкт ризику. Види суб'єктів ризику. Джерело ризику. Об'єктивність і суб'єктивність ризику. Багатокрокова процедура (загальна схема) аналізу ризику. Зовнішні чинники, що впливають на ступінь ризику. Внутрішні чинники, що впливають на ступінь ризику. Невизначеність та ризик. Класифікація і причини виникнення невизначеності. Аналіз чинників невизначеності. Функції ризику. Основні властивості ризику. Основні характеристики ризику. Особливості ризику в сучасних умовах. Джерела економічного ризику.

Тема 2. Класифікація ризиків в індустрії туризму

Чисті та спекулятивні ризики. Природні, соціальні, екологічні, політичні, комерційні (транспортні, виробничі, торгові) ризики. Фінансові ризики. Ризики, які пов'язані з купівельною спроможністю грошей (інфляційні і дефляційні, валютні, ризики ліквідності). Інвестиційні ризики. Ризики втраченої вигоди. Ризики зниження доходності (відсоткові, кредитні). Ризики прямих фінансових втрат (селективні, біржові, кредитні).

Тема 3. Стратегія і тактика ризик-менеджменту в індустрії туризму

Організація ризик-менеджменту. Стратегія ризик-менеджменту. Особливості ризик-менеджменту в індустрії туризму.

Тема 4. Основні способи й методи мінімізації ризиків

Характеристика методів мінімізації ризиків. Страхування як один з основних методів мінімізації ризиків туристичних підприємств. Прийоми мінімізації ризику готельних підприємств.

Тема 5. Показники ризику та методи його оцінки

Необхідність аналізу ризиків. Якісний та кількісний аналіз ризику. Методи кількісного аналізу конкретного ризику. Зони ризику залежно від величини збитків. Крива імовірності збитків. Методи оцінки ризику в індустрії туризму

Тема 6. Експертний та статистичний методи оцінки ризику в індустрії туризму

Експертний метод оцінки ризику. Загальна структура проведення експертного оцінювання. Методи експертно-аналітичної діяльності. Визначення компетентності експертів

та формування експертних груп. Кількісні методи аналізу експертних оцінок. Методи перевірки узгодженості думок експертів. Методи еталонних бальних оцінок. Методи ранжування об'єктів. Багатовимірне ранжування. Метод аналізу ієрархій. Метод попарних порівнянь.

Статистичний метод оцінки ризику. Математичне сподівання, дисперсія, середньоквадратичне відхилення, коефіцієнт варіації.

Побудова дерева рішень як метод оцінювання ризику.

Тема 7. Теорія ігор в управлінні ризиками індустрії туризму

Основні поняття теорії ігор. Стратегічні ігри (позиційні ігри). Статистичні ігри (ігри з «природою»). Критерій Вальда. Критерій домінуючого результату. Критерій Севіджа (мінімального жалю). Критерій Лапласа. Критерій Гурвіца.

Тема 8. Прогнозування в управлінні ризиками індустрії туризму

Поняття прогнозу. Види прогнозів. Методи наукового прогнозування. Моделі прогнозування економічних процесів. Метод математичного моделювання. Метод регресії. Метод екстраполяції. Аналіз та моделювання часових рядів. Аналітичні моделі тренду. Методи штучного інтелекту. Експертні методи прогнозування. Моделі прогнозування тимчасових рядів. Метод ковзного середнього. Модель експоненціального згладжування. Ситуації, що ілюструють різний вибір значення параметра α (реакція на стрибок, реакція на постійні зміни, реакція на сезонні зміни).

4. Структура вивчення навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання					Заочна форма навчання						
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС
1.	Умови невизначеності і ризику роботи організації	14	2	2	-	-	10	-	-	-	-	-	-
2.	Класифікація ризиків в індустрії туризму	14	2	2	-	-	10	-	-	-	-	-	-
3.	Стратегія і тактика ризик-менеджменту в індустрії туризму	14	2	2	-	-	10	-	-	-	-	-	-
4.	Основні способи й методи мінімізації ризиків	14	2	2	-	-	10	-	-	-	-	-	-
5.	Показники ризику та методи його оцінки	14	2	2	-	-	10	-	-	-	-	-	-
6.	Експертний та статистичний методи оцінки ризику в індустрії туризму	20	4	4	-	-	12	-	-	-	-	-	-
7.	Теорія ігор в управлінні ризиками індустрії туризму	16	2	2	-	-	12	-	-	-	-	-	-
8.	Прогнозування в управлінні ризиками індустрії туризму	14	2	2	-	-	10	-	-	-	-	-	-
	Всього годин:	120	18	18	-	-	84	-	-	-	-	-	-

4.2. Аудиторні заняття

4.2.1. Аудиторні заняття (лекції, лабораторні заняття) проводяться згідно з темами та обсягом годин, передбачених тематичним планом.

4.2.2. Плани лекцій з передбачених тематичним планом тем визначаються в підрозділі 1.2 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.2.3. Плани практичних занять з передбачених тематичним планом тем, засоби поточного контролю знань та методичні рекомендації для підготовки до занять визначаються в підрозділі 1.3 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3. Самостійна робота студентів

4.3.1. Самостійна робота студентів денної форми навчання включає завдання до кожної теми (окремих тем) та індивідуальні завдання.

4.3.2. Завдання для самостійної роботи студентів та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.4 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.3. Виконання індивідуальних завдань всіма студентами не є обов'язковим і може здійснюватися окремими студентами з власної ініціативи або за пропозицією викладача.

4.3.4. Тематика індивідуальних завдань та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.5 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.5. Індивідуальні завдання виконуються в межах часу, визначеного для самостійної роботи студентів, та оцінюються частиною визначених в розділі 6 цієї програми кількості балів, виділених для самостійної роботи.

5. Методи навчання та контролю

Під час лекційних занять застосовуються:

- 1) традиційний усний виклад змісту теми;
- 2) слайдова презентація.

На практичних заняттях застосовуються:

- виконання завдань за допомогою комп'ютерної техніки у відповідності до тематики заняття;

- дискусійне обговорення проблемних питань;

- повідомлення про виконання індивідуальних завдань.

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у формах:

1) перевірки завдань, які були виконані студентом за допомогою комп'ютерної техніки на практичному занятті;

2) усне або письмове (у тому числі тестове) бліц-опитування студентів щодо засвоєння матеріалу попередньої лекції.

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного заліку.

Структура залікового білету включає два теоретичних питання та задачу.

6. Схема нарахування балів

6.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

6.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій, семінарських занять та самостійної роботи студентів визначаються в навчально-методичних матеріалах з цієї дисципліни.

7. Рекомендовані джерела

7.1. Основні джерела

1. Писаревський І. М. Ризик-менеджмент у туризмі : навч. посіб. для вищих навчальних закладів / І. М. Писаревський, О. Д. Стещенко ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 128 с.
2. Чорненька Н. Безпека туризму: навч. посібник. К., 2019. 188 с.
3. Голод А. Безпека регіональних туристичних систем: теорія, методологія та проблеми гарантування : монографія / Андрій Голод. Львів: ЛДУФК, 2017. 340 с.

7.2. Допоміжні джерела

1. Калініченко З.Д. Ризик-менеджмент: навчальний посібник для здобувачів спец. 051 «Економіка» та 073 «Менеджмент» / З.Д. Калініченко . Дніпро: ДДУВС, 2021. 224 с.
2. Мороз В.М. Ризик-менеджмент : навч. посібник для студ. спец. 281 «Публічне управління та адміністрування» / В.М. Мороз, С.А. Мороз. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – 140 с.
3. Боровик М. В. Ризик-менеджмент : конспект лекцій для студентів магістратури усіх форм навчання спеціальності 073 – Менеджмент / М. В. Боровик ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 65 с.
4. Нечипорук Л. В. Ризик-менеджмент: конспект лекцій. Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого», 2019. 100 с.

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.nbu.gov.ua>
2. <http://www.freefullpdf.com/>
3. <https://library.ukma.edu.ua/>
4. <http://lib.rada.gov.ua/static/about/wellcome.html>
5. <http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/title4.php3>